

Projekt Rekreative Rutter 2010-2012, Interreg IV A ÖKS

RESERAPPORT, studieresa till Navarraregionen 28-30 sep 2010.

Projekt Rekreative Rutter 2010-2012, Interreg ÖKS fokuserar på utveckling av vårt rörliga friluftsliv i regionen och syftar till att främja småskalig besöksnäring och öka antal besökande/turister till kustområdet i regionerna runt Öresund- Kattegat-Skagerak. Projektet fusionerar det rörliga friluftslivets med natur- och kulturvärden, samt besöksnäringen.

Projektet vidareutvecklar den gröna infrastruktur av vandrings- och cykelleder som idag existerar utmed kustbandet genom att ta fram ett koncept för GateWays dvs besöksnoder/entréer till besöksvärda områden. Samt genom att skapa rundslingor, interaktiva informationsprodukter om natur- och kulturvärden samt andra besöksvärden med hjälp av IKT, projektet tar även fram en interregional marknadsföringsplattform för dessa besöksmål.

En central utmaning i projektet är att skapa ett fungerande koncept för GateWays. Dels för att lyckas öka antalet besökare och dels för att utveckla näringslivet inom rekreativ turism. Projektet kommer att utveckla och etablera ett antal GateWays utmed ledsystemet. En GateWay kan ses som knutpunkt, en "port" till destinationen inom nätverket och som är speciellt utrustad vad gäller information, service, olika faciliteter, tillgänglighet mm. I Uddevalla har vi diskuterat flera sådana möjliga punkter, Gustafsberg skulle till exempel kunna vara en GateWay.

Som en del i arbetet med att ta fram ett koncept för GateWays genomförde projektet 28 – 30 sep 2010 en två dagars studiebesök i Spanien, Navarraregionen för att se hur man där samarbetar mellan region, kommun samt kluster av företag inom besöksnäring för att skapa attraktiva besöksmål av rörligt friluftsliv genom arbetsmodeller som liknar projektets föreställning om GateWays. Syftet med resan var att få en bild av hur man lyckats med att skapa och etablera GateWays samt hur man fövaltar dem på längre sikt. Uppslutningen var god och 29 personer från projektets deltagande organisationer var med på studieresan. Gruppen bestod av tjänstemän från verksamhetsområden kultur och fritid, regional tillväxt, naturvård, besöksnäring, utvecklingsavdelningar m.fl från länsstyrelse, regioner, kommuner och kommunala och regionala turismorganisationer.

Spanien, alpländerna, Skottland och England har flera goda exempel på hur man samarbetar och skapar gateways, dvs entreer till särskilt besöksvärda områden. Ett centralt element i Gateway-konceptet är att de etableras och drivs i samarbete mellan det offentliga och det lokala näringslivet, som levererar produkter och upplevelser till brukarna av ledsystemet.

I Sverige-Norge-Danmark finns inget exempel på ett system av GateWays liknande det vi planerar att skapa inom projektet. Kunskap och nya insikter från studieresan kommer nu att användas när vi i projektet prövar olika koncept av GateWays, skraddarsydda efter regionala och lokala förutsättningar. Detta rör allt från vilken typ av service en GateWay skall kunna erbjuda besökare till hur de bör placeras geografiskt, till hur de ska organiseras och förvaltas mellan offentliga, privata och ideella aktörer.

Dag ett – besök vid GateWay Plazaolako, möte med turismkonsortium, förening och företagare

Under studieresans första dag ett besöktes Station Plazaolako, i landsbygdsorten Lekunberri. På vägen dit tar borgmästaren i Lekunberri emot och ger en presentation och guidning i buss genom Lekunberri. Plazaolako är gammal tågstation som byggts om till GateWay för besökare till området. Den gamla banvallen har utvecklats till ett dragplåster för besökare, främst cykelturister som

besöker de byar som ligger utmed den tidigare järnvägslinjen som sträcker mellan storstäderna Pamplona och San Sebastian.

Vid GateWay Plazaolako möter vi Maitena Ezkutari, chef för Consorcio Turístico Plazaolako och Tursimchefen för GatyWay Plazaolako samt ordföranden för Hotell- och företagarföreningen i Navarra, Ina Sorabilla. Konsortiet har som mål att planera, koordinera och marknadsföra området mot besökare vilket sker främst regionalt (Navarra regionen). Turistkonsortiet Plazaolako är ett samarbetet på delregional nivå mellan 14 kommuner. Konsortietets har organiserats och förvaltas

genom en ideell förening som bildats av kommunerna och 130 företag. Konsortiets stöds även av regionala resurser. Finansiering till verksamheten kommer av medlemsavgifter samt offentliga medel fördelat 70 % offentligt, 30 % privat.

De 130 företagen är organiserade i fyra föreningar inom konsortiet beroende på typ av näring; hotell, stugor, hantverkare, upplevelser/aktiviteter. Konsortiet leds av en styrelse med 50 offentliga och 50 privata ledamöter.

Kommunerna har i nuläget ansvaret för att driva det övergripande arbetet med turismutveckling och marknadsföring av området. Men målsättningen är att företagen med tiden skall ta ett allt större del i detta arbete. Konsortiets satsning understöds av Navarraregionens turismplanering (regionala turismplanen, samt till viss del av regionala och statliga medel). Regionen stödjer idag flera konsortium liknande Plazaolako. Idag inriktar sig konsortiet främst på marknadsföring till storstadsbor i Pamplona och San Sebastian, på sikt skall även en marknadsföringsplattform byggas för att mot hela Spanien samt internationellt. Besökspaket kommer att skapas ihop inom konsortiet, detta är ännu ej klart men en inventering har skett för att hitta och lista alla sevärdheter främst i de små samhällen som ligger utmed banan men även anslutande sevärdade naturområden och leder.

Tursimchefen för GateWay Plazaolako presenterade även projektet Vía Verde del Plazaolako som konsortiet drivit. Satsingen är en del av den större arbetet med Vias Verdes, en regional satsning på kvalitetssträckor för vandring och cykling på flera platser i regionen.

GateWayen i Plazaolako har skapats av en ombyggd tågstation som inhyser ett turistkontor, hantverksbutik, ett besökscentra med utställningar samt café/matsal och en cykeluthyrning. Turistchefen för turistkontoret berättade hur samarbetet i Plazaolako har kommit till och organiserats. Verksamheten har byggts utifrån en naturlig besöksaxel, det gamla Plazaola tågets förbindelse mellan städerna Pamplona och San Sebastian, tot 86 km.

Konsortiet har idag renoverat 40km av tågbanan med hjälp av nationella, regionala och lokala stöd. Banvallen är iordningställt för cykling, vandring. Syftet med samarbetet knyta samman turisminfrastrukturen som finns utmed den gamla tågsträckan (besöksnäringen i flera mindre byar). Ca 40 tusen cyklister per år med ökande potential.

Erfarenheter från Plazaolako visar att det är centralt att kunna erbjuda en GateWay/entrelösning som har ett brett spektra av servicenivåer/budgetnivåer för olika typer av besökare. Det är viktigt att de aktörer som knyts till en GateWay enas om en gemensam branding story för att marknadsföra området. En gateway bör länka till andra GateWays och kopplas till en gemensam plattform för marknadsföring.

Cykelturism är huvudattraktionen för GateWay Plazaolako och företaget Oraintxe Cycle Turism, en aktör i nätverket European cycle route network, presenterar hur du deltagit i arbetet med att skapa cykelturism vid GateWay Plazacola. Entreprenören och ägaren presenterar sin verksamhet och beskriver hur företaget Oraintxe Cycle Turism från början är en cykelbudsfirma

från Pamplona som nu utökat sin näringsverksamhet med cykelturism på flera platser i Navarraregionen. En bransch de bedömer har stor utvecklingspotential i den egna regionen samt i övriga Spanien. Entreprenören beskriver hur de utvecklat sin verksamhet och berättar vilka frågeställningar som varit vägledande, samt beskriver svaren och de lösningar som de tagit fram. European cycle route network har ett koncept som varit ett stöd för arbetet. Oraintxe erbjuder många cykelupplevelser för sport, äventyr, kultur och familjecyklare. Router går längs vägar både trafikerade och bilfria eller vi specialturer med mountain bike i tuffare leddragningar.

Företaget visar att det är viktigt att sy ihop

kompleta routelösningar för cykelturister med cykeluthyrning, transport, mat, övernattning och eventuellt även guidning av sevärdheter. De anpassar servicen för grupper eller individuellt efter önskemål.

En framgångsfaktor för företaget är att de har skapat ett stort nätverk med andra företag inom restaurang, hotell, cykelservice m.fl och kopplat dessa till sin verksamhet. Cykelturismen blir alltså en sammansatt turismprodukt som bygger på ett upplevelseinnehåll i flera delar och från flera olika aktörer. En utmaning har varit att upprätthålla en gemensam kvalitet i servicenivå i alla dessa delar, turisterna förväntar sig en jämn kvalitet. En brist i utvecklingsarbetet har varit intresset från offentliga aktörer, som varit svåra att få ett konkret samarbete med och som oftast kommer in först efter det kritiska skedet då ett privat initiativ och lösning är framtagen.

Vi besökte även ett av de näringsverksamheter som kopplats till GateWien, Ostfabriken Bikain i Etxarri-Larraun. Besök i fabriken där osten tillverkas och får en provsmakning.

Dag två – plan och verklighet besök, på Region Navarra regional utveckling, samt besök i skärningspunkten mellan två pilgrimsleder

Temat för dag två var dels det regionala planarbetet för att stödja turismutvecklingen och satsningen Vias Verdes, och dels besök hos företrädare för turismnäringen på två mindre orter som organiserat sig runt turistströmmen som lockas till de två pilgrimsleder.

Vi besöker regionparlamentet i Navarra och Don Fermín Villanueva Ferreras chef för turismutvecklingen i regionen, departementet Tourism Products Regulation and Development Service. I likhet med på många andra regioner, däribland Västra Götalandsregionen har turismen fått en ökad betydelse som tillväxtmotor, detta betyder även att man strukturerar arbetet i högre grad än tidigare via regionala planer, tillsätter resurser samt bygger samarbeten mellan olika kritiska aktörer regionalt, delregionalt och lokalt. Vi får en beskrivning av regionens roll i utvecklingen av vandrings- och cykelturism konkret genom regionens satsning på Vías Verdes (betyder Gröna Vägar). Till grund för arbetet ligger plan de desarrollo turístico de Navarra, en strategisk plan för turismutvecklingen i Navarra, vilket är ett verktyg för att operationalisera turism och delvis kulturpolitik. Regionen består av 17 kommuner. Arbetet med turismutveckling delas geografiskt in i 14 units, därtill i ca 20 stycken olika produktlinjer. Vias Verdes är ett exempel på en produktlinje kring vandrings- och cykelturism. En unit består av ett konsortium med offentliga och privata aktörer och organiseras oftast i föreningsform. Plazola är ett exempel på en unit. För varje unit skapas en skräddarsydd plan med åtgärder på delregional nivå mellan region och varje unit dvs kommun/stad/byar (och för dess produkter).

Regionen finansierar varje plan med regionala medel till 60 % och varje unit finansierar med resterande 40%.

Med unit/konsortiet Plazacola som exempel får vi berättat för oss hur regionen stödjer utvecklingsarbetet inom varje unit. Expropriering av mark tas ibland till för att lösa markägarfrågor vid utvecklingen av olika rutter, investeringar görs i fysiska leder, samt i turistkontor. Resonemanget stämmer väl med den bild som chefen för konsortiet i Plazacola gav oss dagen innan.

Sista delen på studiebesöket är ett besök hos units/turismkonsortier i

orterna Punto del Rey och Puente de la Reina. Orterna/området är mötespunkt för två välbesökta spanska och franska vandringsleder eller rättare sagt pilgrimsleder som förenas till Camino de Santiago. Med starkt religiöst ursprung och prägel och ett stark kulturell rot är pilgrimsvandringen den dominerande attraktionskraften som årligen lockar tusentals vandrare från Spanien och resten av Europa och andra delar av den kristna världen till att besöka Punto del Rey och Reina. Det har historiskt alltid funnits en infrastruktur av service runt pilgrimsvandringen. Idag har denna infrastruktur utvecklats till en stor och välutvecklad turismnäring. Vi besöker olika aköter som inriktat sig på boende, information och storytelling.

Turistchefen, Ana Belén, tar emot i Punto del Rey och ger oss en guidning i den lilla byn som utvecklat ett system för att erbjuda bra boenden i en historisk miljö. Vi vandrar från Punto del Rey till den större grannorten Punte de la Reina.

Vi får se hur de använder Camino de Santiago i sin turismsatsning. Små familjeverksamheter har rustat upp historiska hus som de hyr ut, hela hus, lägenheter och vandrarhem, men även klostermiljöer har öppnats upp för besökande. Satsningen på turistkontoret samt skyltning av leder och sevärdheter samt markandsföring finansieras på samma sätt som i Plazaolako av

region och näringsliv till en större del samt från kommuner (vilka är väldigt små i nordisk jämförelse) till en mindre del.

Målgruppen är övervägande pilgrimer. Turistkonsortiet har gemensamt tagit fram en kvalitetsnivå för boende och den service som erbjuds i samband med dessa. Företagarna kan licensiera sig och använda detta i sin markandsföring. Turistkontoret är hjärtat i marknadsföringen av boenden, service och upplevelser, de små företagen har ingen egen marknadsföring.

Besöket i Punto del Rey avslutas med många frågor och funderingar att ta med hem, det finns skillnader i förutsättningar mellan arbetet i Navarra och i Öresund-Skagerack-Kategatt både strukturella i rollfördelning och resursfördelning mellan region-kommun-näringsliv men även skillnader i utbudet av upplevelser och besöksmål.

Det spanska sättet att strukturera GateWays via konsortium är dock en överförbar lösning. Exempel på vikten av gemensam storytelling

samt gemensam markandsföreling som vi fått se är en annan erfarenhet som vi kan dra nytta av i det fortsatta arbetet med våra GateWays.

Som final på besöket i Punto del Reina bestämde några av oss att få en milavandring tillbaka till Pamplona längs pilgrimsleden Camino de Santiago genom ett vackert landskap med iordningställda stigar, förnämligt skyltatde med symbolen för en snäcka. Vandringsleden skar genom hela Pamplona fram till hotellet där vi bodde. Spaniorerna uppmuntrade oss på vägen med "Buen camino!" dvs God vandring!

Vid pennan//

Kristofer Lundqvist

Uddevalla kommun
Regionalt koordinerade för partnerskapet i Västra Götaland
Projekt Rekreativa Rutter 2010-2012, Interreg ÖKS

